

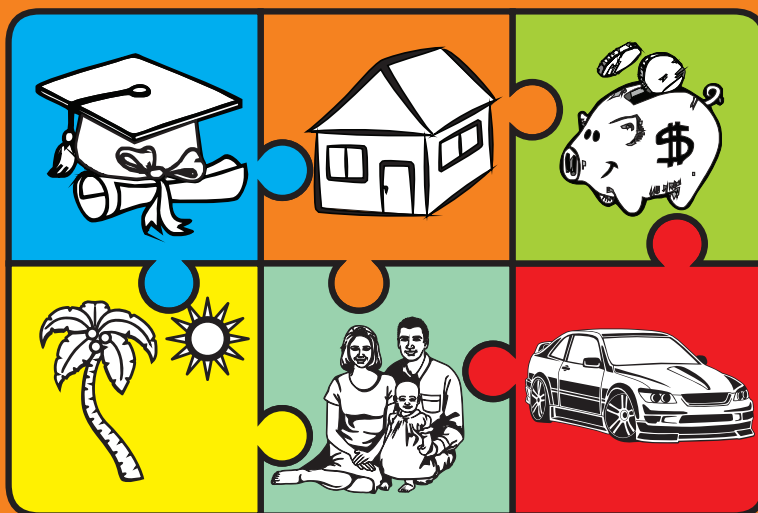

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

MODEL I SCHEMAT POSZUKIWANIA I FINANSOWANIA MIESZKAŃ DLA USAMODZIELNIONYCH WYCHOWANKÓW PLACÓWEK OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZYCH I RODZIN ZASTĘPCZYCH

ODRODZENIE FENIKSA

- innowacyjny model współpracy instytucji publicznych i niepublicznych z przedsiębiorstwami na rzecz osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze”

Działanie 1.2. Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej.

Spis treści

I. Wstęp.....	3
II. Uzasadnienie potrzeby konstrukcji modelu.....	5
III. Kierunki poszukiwania mieszkań.....	8
IV. Kierunki finansowania mieszkań.....	9
V. Opis proponowanego modelu poszukiwania i finansowania mieszkania usamodzielnienia występującego pod nazwą własną „Mieszkanie dla Feniksa”.....	12
1. Założenie ideowe modelu.....	12
2. Proces organizacji mieszkania (modelu) - działania o charakterze formalno – prawnym.	14
3. Proces organizacji mieszkania (modelu) - działania o charakterze organizacyjno – prawnym.	20
4. Realizacja procesu organizacji pobytu i funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia.	24
VI. Mieszkanie docelowe usamodzielnionego wychowanka	38
VII. Przykład etapów realizacji Modelu.....	37
VIII. Wnioski	45
IX. Wyjaśnienie użytych terminów.....	46
X. Przepisy prawa funkcjonujące w obszarze tematycznym opracowania.	48
XI. Załączniki.....	50

I. Wstęp.

W ramach realizacji powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych i powiatowych programów organizacji pieczy zastępczej, przekazujemy samorządom terytorialnym szczebla powiatowego **model** realizacji innowacyjnego rozwiązania w zakresie organizacji pieczy zastępczej, służącego udoskonaleniu działań na rzecz usamodzielnienia się wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych. Narzędzie to polega na realizacji modelu funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia, które jest organizacyjnym, finansowym i pedagogicznym zespoleniem idei reformy zarówno procesu usamodzielnienia wychowanka jak również odpowiedzią na artykułowany wśród polityków społecznych postulat doskonalenia instytucjonalnej formy funkcjonowania pieczy zastępczej w celu zmiany jej charakteru.

Podczas swojej pracy zespół rozważał wiele możliwych do wdrożenia modeli.

W wyniku naszych prac powstał **„model funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia”**, który jest **produktem projektu**. Takie określenie stosujemy w niniejszym opracowaniu a opis procesu jego budowy prezentujemy w części V tej pracy **Opis proponowanego modelu poszukiwania i finansowania mieszkania usamodzielnienia występującego pod nazwą własną „Mieszkanie dla Feniksa”**.

Prace nad modelem poprzedziła analiza warunków jakie powinny zostać spełnione, aby konstrukcja modelu i jego funkcjonowanie przyniosło wychowankom jak najwięcej korzyści. Przez cały okres pracy pamiętaliśmy o zachowaniu zgodności naszych rozważań z celami projektu. Dokonałiśmy również analizy istniejących w polskim ustawodawstwie rozwiązań prawnych wspierających zadanie realizowane w ramach polityki rodzinnej, powszechnie określane jako „usamodzielnianie wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych i rodzin zastępczych”. Wyszliśmy bowiem z założenia, że przyszły „model funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia” musi funkcjonować w zgodzie z mocnymi i słabymi stronami samorządności powiatowej. Dla społecznej akceptacji i atrakcyjności wychowawczej winien być:

- **przejrzysty** – rozumiany jako oparty na przejrzystych uregulowaniach zasad przydziału, pobytu, konsekwencjach nie przestrzegania niezbędnych regulaminów,
- **tani** – rozumiany jako tania alternatywa dla budżetów powiatów, gmin i możliwy do finansowego zaakceptowania dla wychowanka,
- **dostępny** – rozumiany jako możliwy do osiągnięcia przy wyborze właściwej drogi życia,
- **trwały** – rozumiany jako oparty na rozwiązaniach, które będą trwale akceptowane przez wychowanków usamodzielnianych i zmieniających się decydentów,
- **efektywny** – rozumiany jako taki, który spełnia swoją pozytywną rolę w procesie usamodzielnienia.

„Model” jest w zasadzie adresowany do tych wychowanków, którzy przebywając w placówce opiekuńczo – wychowawczej lub rodzinie zastępczej podejmują wraz z wychowawcami świadomy wysiłek w celu uzyskania takich osobowych wartości, które wzmocnione i rozwinięte w ramach funkcjonowania „modelu” przybliżą wychowanka do uzyskania oczekiwanego wykształcenia, zdobycia kwalifikacji i kompetencji zawodowych, stworzą możliwość zatrudnienia i osiedlenia się na stałe na terenie wybranego powiatu.

„Model” to akceptacja rozpoczęcia procesu usamodzielnienia jak najwcześniej i jego docelowa realizacja, o którym jest mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Według naszego poglądu pełne usamodzielnienie wychowanka to jego gotowość do wypełniania i realizacji ról społecznych w oparciu o powszechnie akceptowalne wzorce społeczne i kulturowe. Kryteriami społecznymi i ekonomicznymi stanu ostatecznego usamodzielnienia jest posiadanie zatrudnienia gwarantującego w miarę stabilne dochody i zaspokojone potrzeby mieszkaniowe. Termin **poszukiwanie** został zinterpretowany jako cykl działań, które należy wykonać na rzecz wychowanka w celu zorganizowania a następnie umożliwienia funkcjonowania mieszkania o jak najlepszej funkcjonalności bytowej i wychowawczej. W ten sposób powstało rozwiązanie zatytułowane „**Model funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia**” jako **produkt realizacji Projektu**.

II. Uzasadnienie potrzeby konstrukcji modelu.

Według nauk społecznych **model** – to typ, fason, rodzaj określonego przedmiotu, wyodrębniony ze względu na swoje specyficzne cechy, według określonych kryteriów i oznakowany odrębną nazwą lub symbolem, spośród innych przedmiotów danego typu i marki. **Model** to również układ założeń przyjmowanych w danej nauce przy rozpatrywaniu pewnego problemu w celu uproszczenia lub umożliwienia jego rozwiązania. Często więc za **Model** uważa się idealny, teoretyczny wzór sytuacji, sposobu postępowania lub sposobu wykonywania czynności.

Konstrukcja **Modelu** i wdrożenie go do realizacji ma umożliwić władzom powiatu dokonanie wyboru najlepszego sposobu (najlepszej ścieżki) realizacji celu, będącego zamknięciem procesu czasowej opieki i wychowania w pieczy zastępczej. Tym celem jest usamodzielnienie wychowanka, czyli jego integracja ze społeczeństwem. Wypracowany **Model** może mieć wiele sposobów postępowania (realizacji), ale cel dla którego zostanie wdrożony jest jeden. Mieszkania dla usamodzielnianych wychowanków są istotnym elementem, wzmacniającym pomyślność procesu usamodzielnienia. Można śmiało postawić tezę, że świadomość pomyślnie uregulowanych przyszłych warunków mieszkaniowych decyduje o powodzeniu procesu wychowania w placówce. Duże znaczenie dla usamodzielnienia wychowanka ma możliwość zamieszkania poza placówką opiekuńczo – wychowawczą oraz to, że wychowanek nie musi wracać do swojego środowiska rodzinnego, które w większości przypadków mogłoby stanowić zahamowanie procesu usamodzielnienia oraz zaprzepaszczenie wypracowanych dotychczas pozytywnych postaw. Możliwość skorzystania przez wychowanka z mieszkania pozwala na stopniowe, powolne wchodzenie młodego człowieka w dorosłość, dzięki wsparciu oraz ukierunkowaniu ze strony opiekunów z placówki opiekuńczo – wychowawczej.

Należy pamiętać, że podstawą naszych rozważań, która decyduje o zakresie możliwych do realizacji rozwiązań jest **zapis ustawowy** mówiący, że *osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletniości, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, zwanej dalej „osobą usamodzielnianą”, w przypadku gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu:*

1) przyznaje się pomoc na:

- kontynuowanie nauki,
- usamodzielnienie,
- zagospodarowanie.

2) udziela się pomocy w uzyskaniu:

- **odpowiednich warunków mieszkaniowych**, która polegać może na umożliwieniu osobie usamodzielnianej zamieszkania w mieszkaniu chronionym, pokryciu wydatków związanych z wynajmem pokoju, ułatwieniu uzyskania mieszkania socjalnego z zasobów gminy, umożliwienie osobie uczącej się zamieszkania w bursie lub internacie,
- **zatrudnienia** – poprzez wspieranie wychowanka w zdobyciu kwalifikacji zawodowych, uzyskaniu odpowiedniego wykształcenia zgodnie z możliwościami i dążeniami. Informowanie o instytucjach wspomagających w poszukiwaniu pracy, współpraca z powiatowym urzędem pracy, doradztwo zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych, uczestniczenia w kursach przygotowawczych, pomoc w wyborze zawodu.

Przyznawanie pomocy dla osób usamodzielnianych, które osiągnęły pełnoletniość po 1 stycznia 2012r. należy **do zadań powiatu**. Pomoc przyznawana jest lub udzielana nie z urzędu, lecz na wniosek osoby usamodzielnianej. Osoba usamodzielniana składa wniosek:

- w powiecie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania przed umieszczeniem w pieczy zastępczej – w przypadku wniosku o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki i pomocy na usamodzielnienie,
- w powiecie właściwym ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej – w przypadku wniosku o przyznanie pomocy na zagospodarowanie oraz o udzielenie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych lub w uzyskaniu zatrudnienia.

Pojęcie „**udzielenie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych**” ma zakres bardzo szeroki. Należy więc wnioskować, że dla swojej skuteczności winno być powiązane z działaniami ukierunkowanymi na **uprawdopodobnienie uzyskanie zatrudnienia**. Żeby osiągnąć cel skutecznego usamodzielnienia muszą być spełnione określone warunki, o których mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. **Usamodzielnienie to - długotrwały proces wychowawczy mający na celu podjęcie przez osobę usamodzielniającą się dojrzałego życia w integracji ze środowiskiem.**

Właściwe rozpoczęcie procesu usamodzielnienia musi być poprzedzone działaniami o charakterze formalnym. Do nich należy zaliczyć:

- złożenie wniosku, zaopiniowanego przez opiekuna usamodzielnienia wraz z zaświadczeniem o kontynuowaniu nauki - **posiadanie zatwierdzonego indywidualnego programu usamodzielnienia.**

Indywidualny program usamodzielnienia jest opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z **opiekunem usamodzielnienia lub koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej,**

co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletniości, a następnie jest zatwierdzany przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Zawiera takie postanowienia jak:

- sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych,
- sposób pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia (i to jest motyw rozstrzygający o kierowaniu do mieszkania usamodzielnienia),
- wskazanie przez osobę usamodzielnianą, co najmniej na dwa miesiące przed osiągnięciem przez nią pełnoletniości, osoby, która podejmuje się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia oraz przedstawia pisemną zgodę tej osoby,
- udokumentowanie swojej sytuacji dochodowej, majątkowej, mieszkaniowej i osobistej – zgodnie z rodzajem wnioskowanej pomocy.

Indywidualny Program Usamodzielnienia określa też zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia (Mentorem w mieszkaniu usamodzielnienia). Warunki te w naszym modelu zostaną spełnione, jednak zorganizowanie narzędzi służących osiągnięciu tych celów będzie nowatorskie. Uzasadnieniem powodów, dla których wychowankowie zbliżający się do momentu opuszczenia placówki opiekuńczo – wychowawczej winni mieć uświadomione i wskazane możliwości rozpoczęcia procesu usamodzielnienia jeszcze przed ukończeniem 18 roku życia i zorganizowane warunki co do zakresu organizowanego, nowego wsparcia, wynikają z następujących przesłanek:

- włączenie ich w proces usamodzielnienia jeszcze w trakcie pobytu w placówce opiekuńczo – wychowawczej oraz kwalifikacja do mieszkania dla usamodzielnianych daje wychowankom szansę wzmocnienia siebie na poziomie emocjonalnym, dzięki zaufaniu jakim obdarzyli go wychowawcy i dyrekcja placówki i władze powiatu,
- zamieszkanie w przyszłym mieszkaniu uczy wychowanka odpowiedzialności za konsekwencje wyborów związanych z codziennym życiem w bezpieczny sposób. Wychowanek ma możliwość ćwiczenia różnych scenariuszy zachowań takich jak: utrzymanie mieszkania, zakupy, wybory edukacyjne, zawodowe, umiejętność odnalezienia się w życiu codziennym przy wsparciu i pomocy opiekunów.

Beneficjentami Modelu będą wychowankowie opuszczający placówki opiekuńczo – wychowawcze i rodzinę zastępczą (którzy ukończyli 18 lat) kontynuujący naukę, dla których dalszy pobyt w instytucjonalnej pieczy zastępczej (mieszkaniu usamodzielnienia) daje schronienie i wytrwanie na czas kontynuacji nauki, oczekiwania na inne świadczenia wynikające z procesu usamodzielnienia, w tym uzyskanie zatrudnienia.

III. Kierunki poszukiwania mieszkań.

Budowę **Modelu** na terenie konkretnego powiatu należy rozpatrywać w aspekcie dostępności możliwej do zaakceptowania infrastruktury mieszkaniowej, spełniającej oczekiwania w procesie materializowania się idei „**mieszkania dla wychowanka**”. Naszym zdaniem poszukiwanie możliwości realizacji „**Modelu**” należy koncentrować na następujących kierunkach:

- zasoby własne jednostek samorządu terytorialnego – mieszkaniowy zasób gmin – **mieszkanie socjalne o charakterze docelowym** przyznawane w oparciu o kryteria formalne (społeczne, ekonomiczne),
- zasoby spółdzielczości mieszkaniowej – **mieszkanie docelowe** nabyte na własność przy wykorzystaniu własnych środków finansowych wychowanka,
- zasoby własne jednostek samorządu terytorialnego – **mieszkanie chronione (przejściowe)**, którego właścicielem jest jednostka samorządu terytorialnego a pobyt w nim legalizowany jest na podstawie zawartej umowy najmu,
- zasoby towarzystwa budownictwa społecznego – **mieszkanie docelowe**, które jest przydzielane na zasadzie partycypacji w kosztach jego tworzenia i spełnienie określonych kryteriów formalnych,
- budownictwo indywidualne – mieszkanie docelowe, które jest osiągalne po spełnieniu kryteriów finansowych,
- wtórny rynek mieszkaniowy – **mieszkanie usamodzielnienia (spełniające też funkcję mieszkania chronionego)**, spełnia warunki do budowy modelu usamodzielnienia wychowanka placówki opiekuńczo – wychowawczej.

IV. Kierunki finansowania mieszkań.

Finansowanie tworzenia i funkcjonowania mieszkań jest w przypadku samorządu powiatowego zadaniem trudnym dla starostów, które jak wskazuje doświadczenie wymaga posiadania trwałego zabezpieczenia środków finansowych. Biorąc pod uwagę **wybór sposobu rozwiązania problemu mieszkaniowego wychowanków**, co wynikać musi z obecności na terenie danego powiatu konkretnych zasobów infrastrukturalnych pomocnych do **budowy modelu usamodzielnienia wychowanka placówki opiekuńczo – wychowawczej** i realizacji tworzonej idei uspołeczniania osób przebywających czasowo poza środowiskiem rodziny naturalnej, to naszym zdaniem poszukiwanie **źródeł finansowania** dla zaakceptowanych inicjatyw, należy koncentrować na następujących kierunkach:

- **finansowe zasoby własne jednostek samorządu terytorialnego** – budżet jednostki samorządu terytorialnego na finansowanie kosztów utworzenia i eksploatacji mieszkania usamodzielnienia lub mieszkania chronionego,
- **finansowe zasoby Banku Gospodarstwa Krajowego** – dotacja z Funduszu Dopłat na finansowanie w części kosztów tworzenie przez samorząd powiatowy mieszkania chronionego,
- **finansowe zasoby własne usamodzielnianych wychowanków** - systematyczne gromadzenia oszczędności w kasie mieszkaniowej lub w inny sposób przez czas oznaczony i przeznaczenie ich na zakup mieszkania na rynku pierwotnym lub wtórnym,
- **finansowe zasoby banków komercyjnych uczestniczących w realizacji programów wspierających budownictwo mieszkaniowe** – kredyty indywidualne i pomoc państwa w spłacie części odsetek od zaciągniętych kredytów na finansowanie zakupu mieszkania,
- **finansowe zasoby Europejskiego Funduszu Społecznego** – pomocne w pierwszym okresie realizacji modelu i przeznaczone na organizację i funkcjonowanie mieszkania usamodzielnienia,
- **finansowe zasoby ministerstwa do spraw zabezpieczenia społecznego** – wspierające finansowanie programów rządowych z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną,
- **finansowe zasoby organizacji pozarządowych** – wspierające realizację projektów
- w zakresie wsparcia wychowanków pieczy zastępczej,

- **finansowe zasoby osób fizycznych (sponsorzy, darczyńcy)** – finansujące realizację projektów w zakresie wsparcia wychowanków pieczy zastępczej.

Powiązanie ze sobą wybranego kierunku poszukiwania z możliwym kierunkiem finansowania mieszkania dla wychowanka a następnie z realizacją założeń wychowawczych planowanych do osiągnięcia w mieszkaniu usamodzielnienia, umożliwia realizację następujących rozwiązań:

- **mieszkanie usamodzielnienia** (które jak wynika z pewnych ograniczeń formalnych musi dla pewnej grupy wychowanków spełniać kryteria jako chronione) – jako element realizacji programu placówki opiekuńczo – wychowawczej i rodziny zastępczej - ukierunkowanego na rozpoczęcie wczesnego procesu usamodzielnienia dla wychowanków od 18 roku życia do ukończenia 25 lat,
- **mieszkanie chronione na wynajem** – dla pełnoletnich usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej, nie posiadających własnego lokalu mieszkalnego, nie posiadających dochodów, kontynuujących naukę,
- **mieszkanie socjalne na wynajem** – dla pełnoletnich usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej, nie posiadających własnego lokalu mieszkalnego, posiadających dochody, kontynuujących naukę,
- **mieszkanie własnościowe** – dla pełnoletnich usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej, nie posiadających własnego lokalu mieszkalnego, posiadających dochody pochodzące z różnych źródeł (spadek, darowizna) gromadzone z myślą o przyszłym usamodzielnianiu.

Determinacja władz danego powiatu w dążeniu do wsparcia wychowanków w wyniku przyjęcia do realizacji modelu, połączona ze sprzyjającym lokalnie zrozumieniem wagi problemu, może wywołać powszechną akceptację tworzenie zasobów mieszkaniowych o następującym charakterze:

- **lokale powstałe w wyniku remontów lub adaptacji zasobów budowlanych jednostki samorządu terytorialnego,**
- **lokale tworzone na pierwotnym rynku mieszkaniowym (od podstaw),**
- **lokale będące własnością jednostki samorządu terytorialnego,**
- **lokale nabyte na wtórnym rynku mieszkaniowym.**

Zespół ekspercki po dokonaniu analizy i oceny warunków dominujących na terenie powiatu kraśnickiego przedstawia opracowany „Model i schemat poszukiwania i finansowania mieszkań dla usamodzielnianych wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych” jako rozwiązanie spełniające kryteria postawione w projekcie „PI ODRÓDZENIE FENIKSA – innowacyjny model współpracy instytucji publicznych i niepublicznych z przedsiębiorstwami na rzecz osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze”.

V. Opis proponowanego modelu poszukiwania i finansowania mieszkania usamodzielnienia występującego pod nazwą własną „Mieszkanie dla Feniksa”.

1. Założenie ideowe modelu.

W naszym modelu zatytułowanym „**Mieszkanie dla Feniksa**” proponujemy na potrzeby testowania projektu zorganizowanie **mieszkania usamodzielnienia**, to jest lokalu mieszkalnego przeznaczonego dla pięciu wychowanków.

Mieszkanie przeznaczone jest (będzie) dla młodzieży, w wieku 18-25 lat. W mieszkaniu tym, pod okiem osoby pełniącej funkcję wspierającą, która ma tytuł **Mentor usamodzielnienia**, samodzielnie zamieszkują i realizują swój proces usamodzielnienia wychowankowie, którzy spełnili określone kryteria i rokują pomyślnie na usamodzielnienie. Tutaj w warunkach zbliżonych do domowych (docelowych warunków zamieszkania) realizowany jest model wychowania poza placówką, który w swojej istocie jest integralnie z placówką powiązany.

Pobyt w mieszkaniu dla usamodzielnianych jest **równoznacznym z kontynuacją procesu usamodzielnienia się wychowanka poza instytucją o charakterze sformalizowanym**. Warunkiem wykorzystania szansy, jaką daje pobyt w mieszkaniu, jest aktywna i zaangażowana postawa wychowanka podczas pobytu w placówce opiekuńczo – wychowawczej. Ponadto istotnym elementem procesu jest obecność i łatwa dostępność do osoby wspierającej usamodzielnienie to jest do **Mentora usamodzielnienia**, która w sposób przemyślany, dostosowany do możliwości i potrzeb wychowanka przeprowadza go przez poszczególne etapy procesu. Bardzo ważne jest, aby **Mentor usamodzielnienia** widział w wychowanku dorosłego człowieka, mającego prawo do własnych wyborów, ponoszenia ich konsekwencji, prawo do pewnej swobody, przestrzeni na stawanie się odrębną, samodzielną i niezależną osobą. Z drugiej jednak strony musi gwarantować wychowankowi wsparcie oraz poczucie bezpieczeństwa. **Mentora usamodzielnienia** wspomaga **Opiekun biznesowy, Zespół Interdyscyplinarny, Klub Pomocy Koleżeńskiej „PRACA”, Centrum Rozwoju Osobistego**. Osobą odpowiedzialną za mieszkanie jest **pracownik placówki opiekuńczo-wychowawczej**. Wymienione podmioty działają integralnie.

Powodem, dla którego bardzo istotne jest, aby wychowankowie opuszczający placówkę opiekuńczo – wychowawczą oraz rodzinę zastępczą mieli możliwość pobytu w mieszkaniu dla usamodzielnianych **jest między innymi bardzo młody wiek**. Wielu opiekunów oraz dyrektorów placówek zwraca uwagę na fakt, że wiek 18 – 19 lat predysponujący wychowanka do opuszczenia placówki jest zdecydowanie zbyt wczesny. Młodzi ludzie nie osiągnęli jeszcze pełnej dojrzałości, wymagający szeroko rozumianego wychowania: wsparcia, wskazania właściwych dróg i rozwiązań oraz opieki. Nadal są uczniami, których głównym obowiązkiem powinna być nauka i obarczenie ich pełną odpowiedzialnością za

wszystkie aspekty życia bez możliwości pomocy, podpowiedzi, ale też kontroli, skutkować może zniszczeniem dotychczasowych osiągnięć wychowawczych.

Istnieje zatem silna potrzeba stworzenia takich warunków, które z jednej strony pozwalają wychowankowi na zmierzenie się z samodzielnością, z drugiej jednak gwarantowałyby poczucie bezpieczeństwa, poprzez pewność, że w każdej chwili mają się do kogo zwrócić, poradzić, uzyskać niezbędne wsparcie.

Kolejnym ważnym aspektem funkcjonowania **mieszkania usamodzielnienia** jest **zapewnienie wychowankom spokojnych, bezpiecznych warunków zamieszkania**. Dzięki możliwości pobytu w mieszkaniu wychowanek nie jest zmuszony do powrotu do domu rodzinnego, często do środowiska, w którym poddany byłby silnym negatywnym wzorcom. Proces przejścia z placówki opiekuńczo- wychowawczej do mieszkania usamodzielnienia, który jak zaznaczyliśmy jest częścią placówki, wymaga wystandaryzowania pewnych procedur. Nasze rekomendacje, co do wprowadzenia rozwiązań systemowych dotyczyć będą:

- Standaryzacji procesu kwalifikacji i wprowadzenie jawności kryteriów, dzięki czemu upodmiotowi się wychowanków.
- Wprowadzenie obowiązkowego kursu przygotowującego wychowanka do zamieszkania w mieszkaniu, obejmującego elementy, z którymi wychowankowie mają przypuszczalnie największe trudności (dbałość o siebie, gospodarowanie pieniędzmi, organizacja czasu, obowiązki domowe).
- Wprowadzenie procedur mających wspomagać bezkonfliktowe porozumienie się współlokatorów (zwłaszcza tych nieznających się wcześniej). Opiekun mieszkania pierwszego dnia zamieszkania powinien uczestniczyć w zawarciu umowy pomiędzy stronami: między innymi zwrócić uwagę na prywatność i granice osobiste, oraz pokazać trzy możliwe modele współdziałania (wspólne gospodarstwo, współdziałanie w ograniczonym zakresie, osobne gospodarstwa domowe).
- Wprowadzenie ogólnego standardu, że mieszkanie znajduje się poza terenem placówki, a jednocześnie jest na tyle blisko, że możliwa jest sprawna i szybka komunikacja.
- Wprowadzenie do standardów pracy **Mentora usamodzielnienia** obowiązku dbania o relacje z sąsiadami. Dobre relacje z sąsiadami mogą sprzyjać usamodzielnianiu, zaś negatywna, często niesprawiedliwa opinia sąsiadów o lokatorach mieszkania powoduje pogłębienie poczucia wyobcowania u mieszkańców. Wydaje się więc, że uprzednie zadbanie o relację może mieć korzystny wpływ na efektywność usamodzielnienia w mieszkaniu.

Z powyższych rozważań nasuwa się wniosek, że realizacja modelu rozpoczyna się od momentu przekonania starosty i władz powiatu o słuszności jego założeń, a kończy się w momencie pełnego usamodzielnienia wychowanka. Poszczególne segmenty modelu tworzą

więc: wychowanek, mieszkanie, program wychowawczy, zespół osób zaangażowanych w realizację modelu, procedury formalno – prawne.

2. Proces organizacji mieszkania (modelu) - działania o charakterze formalno – prawnym.

a) Przedstawienie przez dyrektora PCPR jako organizatora pieczy zastępczej na terenie powiatu uzasadnienia dla realizacji modelu „Mieszkanie dla Feniksa”.

Uzasadnienie:

1. Uzasadnienie ideowe (argumenty miękkie) – zostało przedstawione w części Założenie ideowe modelu. Mieszkanie usamodzielnienia jest aktualnie najefektywniejszą i najskuteczniejszą formą usamodzielnienia wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych. Założeniem mieszkania usamodzielnienia jest stworzenie etapu przejściowego między placówką, rodziną zastępczą a pełną samodzielnością. Mieszkanie usamodzielnienia to odrębne mieszkanie zlokalizowane poza placówką, w którym mogą zamieszkać wychowankowie od 18 do 25 roku życia, prowadząc samodzielne gospodarstwo domowe. W sposób naturalny mogą zaistnieć w nim warunki do rozwiązywania problemów życia codziennego oraz integrowania się podopiecznych ze środowiskiem lokalnym, w tym społecznością sąsiedzką. Dzięki temu warunki życia wychowanków zyskują domowy charakter. Pobyt w mieszkaniu umożliwia im łatwiejsze przygotowanie do samodzielnego życia po opuszczeniu pieczy zastępczej. W wielu przypadkach zapobiegnie zjawisku bezdomności wśród tych młodych ludzi.

Mieszkanie usamodzielnienia może przynieść obok korzyści wychowawczych korzyści finansowe dla samorządu powiatowego, wynikające ze sprawniejszego zarządzania i efektywniejszego wydatkowania kwot skierowanych z tytułu kosztów utrzymania w mieszkaniu usamodzielnienia, które mogą zostać przeznaczone na podniesienie jakości życia w mieszkaniu w sensie indywidualnym i zbiorowym lub inny cel związany z finansowaniem pieczy zastępczej.

2. Uzasadnienie finansowe (argumenty twarde).

Każda placówka opiekuńczo – wychowawcza na utrzymanie wychowanka ma przekazywaną dotację w wysokości miesięcznego kosztu utrzymania. Należy przedstawić strukturę kosztów i potencjalne obszary, które mogą być efektywniej wykorzystane w procesie usamodzielnienia wychowanka podczas funkcjonowania „Modelu”. Należy przedstawić prognozowane koszty pobytu wychowanków w mieszkaniu usamodzielnienia, a następnie porównać je z tego typu kosztami istniejącymi w placówce opiekuńczo – wychowawczej i na tej podstawie zbudować argumenty przemawiające za racjonalnością realizacji „Modelu”. Porównanie należy sporządzić na przykład w formie zestawienia tabelarycznego (wzór tabela nr 1).

Tabela nr 1. Zestawienie porównania przykładowych kosztów pobytu wychowanka w placówce opiekuńczo – wychowawczej i w mieszkaniu usamodzielnienia.

Miejsce pobytu wychowanka	Przykładowy Miesięczny koszt utrzymania	Zrealizowany miesięczny koszt utrzymania	Zakładane rezultaty (oszczędności) na 1 wychowanka w skali miesiąca	Zakładane rezultaty (oszczędności) na 1 wychowanka w skali roku
Dom dziecka	3.000,00 zł	3.000,00 zł	brak	brak
Liczba wychowanków	10	30.000,00 zł	brak	brak
Mieszkanie usamodzielnienia	3.000,00 zł	2.500,00 zł	500,000 zł	6.000,00 zł
Liczba wychowanków	10	25.000,00 zł	5.000,00 zł	60.000,00 zł

Źródło: opracowanie własne.

3) Źródło oszczędności i sposób jego zagospodarowania.

Źródłem oszczędności jest różnica kosztów pomiędzy wysokością dotacji przekazywanej z powiatu do placówki opiekuńczo – wychowawczej, a miesięcznym kosztem utrzymania wychowanka w mieszkaniu usamodzielnienia. Różnica ta pozostaje w dyspozycji samorządu i może służyć finansowaniu innych wydatków związanych z kosztami funkcjonowania pieczy zastępczej, na przykład mieszkania chronionego dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą w ramach programu „Mieszkanie dla Feniksa”. Wielkość oszczędności zależeć będzie od wielu czynników, wśród których jako najistotniejsze należy uznać znaczne zmniejszenie kosztów administracyjnych.

Symulację rozdysponowania zakładanej dla modelu dotacji w wysokości 12.500,00 zł dla jednego mieszkania zamieszkanego przez pięciu wychowanków przedstawia tabela nr 2.

Tabela nr 2. Przykładowy sposób rozdysponowania dotacji.

Opis rodzaju parametru.	Źródło i wysokość wydatków	Suma wydatków
Zakładany koszt funkcjonowania mieszkania w okresie jednego miesiąca.*	2.500,00 złotych pomnożone przez 5 wychowanków.	12.500,00
W tym:		
Miesięczne wydatki na czynsz i media.	Wydatki stałe na jedno mieszkanie, tj. 2000,00 złotych.	2.000,00
Wydatki socjalno – bytowe.	1000,00 złotych pomnożone przez 5 wychowanków.	5.000,00
Rezerwa	Rezerwa do zagospodarowania przez Zespół Interdyscyplinarny na (przykład): - sfinansowanie kosztów nauki - działania środowiskowe (wypoczynek, kino, teatr), - zakup dodatkowego wyposażenia, - zakup pomocy naukowych.	5.500,00

Źródło: obliczenia własne.

*koszty kalkulowane indywidualnie dla danego powiatu na podstawie rozeznania lokalnego rynku

Zaoszczędzone środki finansowe na miesięczne wydatki ponoszone na czynsz i media będą zwiększać kwotę rezerwy.

Kwota rezerwy jest w przypadku działania modelu wartością dodaną i stanowi jeden z podstawowych argumentów przemawiających za innowacyjnością projektu i modelu.

b) Podjęcie przez Radę Powiatu uchwały o przyjęciu do realizacji modelu funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia „Mieszkanie dla Feniksa” (dla testowania modelu przyjęto wynajęcie 2 mieszkań dla 10 osób)

Uzasadnienie:

Rada Powiatu po wysłuchaniu uzasadnienia przez dyrektora PCPR i opinii komisji problemowych (finansów, pomocy społecznej, innych) podejmuje w formie uchwały decyzję o przystąpieniu powiatu do realizacji **Modelu**, czyli programu pomocy wychowankom instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej.

Dokument (przykład):

Uchwała Nr
Rady Powiatu w
z dnia

w sprawie przyjęcia do realizacji modelu funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia pod nazwą „Mieszkanie dla Feniksa” przeznaczonego dla wychowanków pieczy zastępczej.

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 z późn. zm.) , art. 19 pkt 16, art. 112 ust. 13 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.) Rada Powiatu w uchwala co następuje:

§ 1.

Przyjąć do realizacji program pomocy wychowankom instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej pod nazwą „Mieszkanie dla Feniksa”, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2.

Upoważnić Zarząd Powiatu do opracowania założeń organizacyjnych i zabezpieczenia środków finansowych na realizację modelu.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

.....

c) Podjęcie przez Zarząd Powiatu uchwały o realizacji modelu funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia „Mieszkanie dla Feniksa” (opracowanie założeń organizacyjnych i zabezpieczenie środków finansowych na realizację modelu – w tym dla testowania modelu).

Uzasadnienie:

Rada Powiatu podejmuje uchwałę w sprawie przyjęcia do realizacji modelu funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia „Mieszkanie dla Feniksa”. Zarząd Powiatu jako organ wykonawczy musi przyjąć odpowiednie uchwały o realizacji projektu „Mieszkanie dla Feniksa”. Uchwały regulować będą warunki zamieszkania dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawczej i rodziny zastępcze, a zakwalifikowanych do udziału w programie „Mieszkanie dla Feniksa” (po ukończeniu 18 lat).

Dokument (przykład):

Uchwała Zarządu Powiatu w w sprawie organizacji mieszkania usamodzielnienia w ramach programu „Mieszkanie dla Feniksa” (wzór nr 3).

**Uchwała Nr
Zarządu Powiatu w
z dnia**

w sprawie organizacji mieszkania usamodzielnienia dla wychowanków pieczy zastępczej w ramach programu „Mieszkanie dla Feniksa”.

Na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 z późn. zm.) oraz Uchwały Nr Rady Powiatu w Z dnia **w sprawie przyjęcia do realizacji modelu funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia „Mieszkanie dla Feniksa”, Zarząd Powiatu uchwala co następuje:**

§ 1.

1. Zorganizować mieszkanie usamodzielnienia w ramach realizacji modelu „Mieszkanie dla Feniksa” dla wychowanków instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej.

2. Środki finansowe na ten cel zostaną zabezpieczone w ramach:

- a) dotacji przekazywanej na utrzymanie wychowanka dla placówki opiekuńczo – wychowawczej w kwocie odpowiadającej zakładanemu miesięcznemu kosztowi utrzymania mieszkania. (lub)
- b) finansowanie zadania w Dziale 852, Rozdział 85220 – mieszkania chronione w ramach środków własnych powiatu na sfinansowanie pobytu wychowanków opuszczających pieczę zastępczą .

§ 2

Upoważnić Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie do opracowania i przeprowadzenia procedury pozyskania i wyposażenia mieszkania na potrzeby programu.

§ 3

Upoważnić Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie do opracowania regulaminu mieszkania.

§ 4

Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Zarządu.

§ 5

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Zarząd Powiatu:

.....

.....

3. Proces organizacji mieszkania (modelu) - działania o charakterze organizacyjno – prawnym.

a) Przeprowadzenie rozeznania rynku mieszkaniowego (jako rozpoczęcie procesu zorganizowania mieszkania usamodzielnienia w ramach realizacji modelu „Mieszkanie dla Feniksa” dla wychowanków placówki opuszczających pieczę zastępczą).

Uzasadnienie:

Przedmiotem naszego zainteresowania są dwa mieszkania do uzyskania na rynku wtórnym. Rozeznanie dotyczy rejonu lokalizacji, podaży tego typu mieszkań na rynku mieszkaniowym. Możliwa współpraca z biurami nieruchomości. Rozeznanie przeprowadza się zgodnie z dyspozycją wynikającą z uchwały Zarządu Powiatu.

Dokument:

Protokół.

b) Zabezpieczenie środków finansowych na funkcjonowanie mieszkania usamodzielnienia.

Uzasadnienie:

Przyjmując wychowanka z placówki lub rodziny zastępczej do **mieszkania usamodzielnienia** należy zagwarantować mu realizację tych samych zadań lecz w innych warunkach. Według autorów **Modelu** środki finansowe na ten cel będą przeniesione z poziomu placówki opiekuńczo – wychowawczej na poziom mieszkania usamodzielnienia. Mieszkanie jest częścią placówki „lecz o innym statusie”. Środki finansowe mają postać w ramach dotacji otrzymywanej na 1 wychowanka, która w swojej istocie jest **miesięcznym kosztem utrzymania wychowanka w placówce**. Art. 191 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, że powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie go w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, a także wydatki na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie.

Z kolei art. 196. mówi, że średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym stanowi kwota rocznych wydatków

przeznaczonych na działalność danej placówki lub ośrodka wynikająca z utrzymania dzieci z poprzedniego roku kalendarzowego, bez wydatków inwestycyjnych, powiększona o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej na dany rok kalendarzowy, podzielona przez liczbę miejsc w placówce lub ośrodku, ustaloną jako sumę rzeczywistej liczby dzieci w poszczególnych miesiącach poprzedniego roku kalendarzowego. Średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej są ustalane przez starostę, a w przypadku regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych przez marszałka województwa, i ogłaszane odpowiednio przez starostę lub marszałka województwa w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca danego roku.

Należy pamiętać, że placówka w ramach otrzymywanej dotacji ma za zadanie: *(z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej)*

- 1) zapewnić dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajać jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne;
- 2) realizować przygotowany we współpracy z **asystentem rodziny** plan pomocy dziecku;
- 3) umożliwić kontakt dziecka z **rodzicami i innymi osobami bliskimi**, chyba że sąd postanowi inaczej;
- 4) podejmować działania w celu powrotu dziecka do rodziny;
- 5) zapewniać dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych;
- 6) obejmować dziecko działaniami terapeutycznymi;
- 7) zapewniać korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Dokument:

Uchwała Zarządu Powiatu w sprawie zmian w budżecie powiatu. Uchwała ta będzie wykonywać uchwałę Rady Powiatu w sprawie **przyjęcia do realizacji modelu funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia „Mieszkanie dla Feniksa” dla wychowanków pieczy zastępczej w zakresie zabezpieczenia środków finansowych.**

c) Sporządzenie treści zapytania ofertowego.

Uzasadnienie:

Jest to narzędzie przeprowadzenia negocjacji z potencjalnymi najemcami. Mieszkania muszą spełniać kryteria na równi z tymi jakie zostały nałożone na placówkę. Mieszkanie tak jak placówka opiekuńczo-wychowawcza musi zapewnić:

- 1) pokoje mieszkalne nie większe niż 2-osobowe, właściwie oświetlone, o powierzchni zapewniającej przechowywanie rzeczy osobistych i swobodne korzystanie z wyposażenia;
- 2) łazienki z miejscem do prania i suszenia rzeczy osobistych i toalety, w ilości umożliwiającej korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny;
- 3) miejsce do nauki;
- 4) miejsce do przygotowywania posiłków, zapewniające odpowiednie warunki do przechowywania i obróbki żywności;
- 5) wspólną przestrzeń mieszkalną, w której można spożywać posiłki, stanowiącą miejsce spotkań i wypoczynku;
- 6) mieszkanie powinno być wyposażone zgodnie z załącznikiem

Mieszkanie usamodzielnienia

Tabela nr 3. Przykładowe wyposażenie „Mieszkania dla Feniksa” dla 5 osób.

l.p.	Nazwa	Ilość
1	meble pokojowe – szafy, półki, komody	2 kpl.
2	łóżko z materacem	5 kpl.
3	stolik/ława pokojowy	2 szt.
4	biurka	5 szt.
5	fotel do biurka	5 szt.
6	lampka do biurka	5 szt.
7	telewizor z anteną	2 kpl.
8	meble kuchenne	1 kpl.
9	lodówka	1 szt.
10	kuchenka mikrofalowa	1 szt.
11	okap kuchenny	1 szt.
12	stół kuchenny	1 szt.
13	taboret kuchenne	6 szt.
14	szafka z wieszakiem do przedpokoju	1 szt.
15	szafka na buty	1 szt.
16	pralka automatyczna	1 szt.
17	żelazko elektryczne z deską do prasowania	1 kpl.

Źródło: opracowanie własne.

Dokument:

Zapytanie ofertowe.

d) Wybór najkorzystniejszej oferty.

Uzasadnienie:

Należy sporządzić uzasadnienie i przedstawić argumenty, które były podstawą wyboru oferty.

Dokument:

Protokół

e) Zawarcie umowy najmu pomiędzy stronami.

Uzasadnienie:

Umowa najmu jest dokumentem regulującym prawa i obowiązki stron.

Dokument:

Umowa najmu. Umowę najmu konstruuje radca prawny.

f) Zakup wyposażenia do mieszkania usamodzielnienia.

Uzasadnienie:

Mieszkanie usamodzielnienia winno być wyposażone stosownie do jego funkcji w realizacji zaplanowanego procesu wychowania i zabezpieczenia potrzeb wynikających z założeń modelu wychowania i pobytu w duchu urzeczywistnienia idei samodzielności.

Ewentualne koszty wyposażenia ponosi samorząd powiatowy.

Dokument (przykład):

Wyposażenie mieszkania usamodzielnienia

Tabela nr 4. Specyfikacja wyposażenia dla 1 osoby (przykład)

l.p.	Nazwa	Ilość
1	kołdra z poduszką	1 kpl./osoba
2	pościel	2 kpl./osoba
3	garnki	2 szt./osoba
4	talerze i kubki	1 kpl. (24szt)/mieszkanie
5	sztućce	1 kpl. (24szt)/mieszkanie
6	czajnik elektryczny	1 szt.
7	przybory kuchenne	2 kpl.
8	ręczniki	3 szt./osoba

Źródło: opracowanie własne.

4. Realizacja procesu organizacji pobytu i funkcjonowania mieszkania usamodzielnienia.

a) Kwalifikacja do mieszkania.

Uzasadnienie:

Kwalifikację przeprowadza **Powiatowy Zespół Usamodzielnienia Wychowanka**. Kwalifikacja jest procesem, który rozpoczyna się przed ukończeniem przez wychowanka 17 roku życia. Decyzję o zakwalifikowaniu podejmuje **Zespół** decyzyjny/oceniający. **Zespół** tworzony jest przede wszystkim przez osoby, które na co dzień pracują z wychowankiem, czyli przez dyrektora, pracownika socjalnego, psychologa, wychowawcę. Może się zdarzyć tak, że w zależności od sytuacji osobistej wychowanka będzie to kurator. W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym **Powiatowy Zespół Usamodzielnienia Wychowanka**, zwany **Zespołem** ocenia sytuację dziecka.

Zespół dokonuje oceny dziecka w celu:

- 1) ustalania aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka;

- 2) analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną;
- 3) **modyfikowania planu pomocy dziecku;**
- 4) monitorowania procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie;
- 5) oceny stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb;
- 6) oceny możliwości powrotu dziecka do rodziny lub umieszczenia go w rodzinnej pieczy zastępczej;
- 7) informowania sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów o systemie oświaty, działalności leczniczej lub pomocy społecznej.

W skład **Zespołu** wchodzi w szczególności:

- 1) dyrektor placówki lub osoba przez niego wyznaczona;
- 2) pedagog, psycholog oraz pracownik socjalny, jeżeli są zatrudnieni w placówce;
- 3) wychowawca kierujący procesem wychowawczym dziecka;
- 4) przedstawiciel organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- 5) lekarz i pielęgniarka, w miarę indywidualnych potrzeb dziecka;
- 6) inne osoby, w szczególności asystent rodziny prowadzący pracę z rodziną dziecka oraz przedstawiciel ośrodka adopcyjnego.

Do udziału w posiedzeniu stałego **Zespołu** mogą być zapraszani przedstawiciele: sądu właściwego ze względu na miejsce położenia placówki, właściwego powiatowego centrum pomocy rodzinie, ośrodka pomocy społecznej, Policji, ochrony zdrowia, instytucji oświatowych oraz organizacji społecznych statutowo zajmujących się problematyką rodziny i dziecka, a także osoby bliskie dziecku.

Zespół dokonuje okresowej oceny sytuacji dziecka w miarę potrzeb nie rzadziej niż co pół roku. Po dokonaniu okresowej oceny sytuacji dziecka **Zespół** formułuje na piśmie wniosek dotyczący zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce i przesyła go do sądu.

Z tego wynika, że ocena **Zespołu** o potrzebie przeprowadzenia wychowanka z placówki opiekuńczo – wychowawczej do mieszkania usamodzielnienia winna zostać przeprowadzona co najmniej pół roku przed ukończeniem 17 roku życia, a nawet wcześniej.

Dokument:

Pisemny **wniosek Zespołu** do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka dotyczący wskazania do zamieszkania w mieszkaniu usamodzielnienia. Dokument o podobnym charakterze sporządza koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w ramach wykonywania swoich zadań.

**b) Określenie warunków przydziału miejsca w mieszkaniu.
(regulamin dostosować do modelu, uczestników, mieszkania, itp.)**

Uzasadnienie:

Uchwała Zarządu Powiatu nakłada na dyrektora PCPR opracowanie i wdrożenie do stosowania dokumenty regulujące prawidłowe funkcjonowanie mieszkania usamodzielnienia.

Dokument (przykład):

Regulamin przyznania i organizacji pobytu w mieszkaniu usamodzielnienia (regulamin mieszkania) - (wzór nr 4) jako wykonanie dyspozycji Zarządu Powiatu.

**Regulamin przyznania i organizacji pobytu
w mieszkaniu usamodzielnienia (regulamin mieszkania)**

Mieszkanie dla usamodzielnianych jest obiektem powiatu, a funkcje kontrolne nad mieszkaniem sprawuje Dyrektor PCPR.

I. Postanowienia ogólne.

1. Mieszkanie zabezpiecza okresowe potrzeby usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych.
2. W każdym mieszkaniu może jednocześnie przebywać maksymalnie 5 osób.
3. Czas pobytu w mieszkaniu jest uzależniony od indywidualnych potrzeb osoby usamodzielnionej.
4. W mieszkaniu może zamieszkiwać tylko osoba wskazana w decyzji administracyjnej.
5. Przez zawarcie związku małżeńskiego współmałżonek osoby zamieszkującej w mieszkaniu nie nabywa prawa do korzystania z tego mieszkania.

6. Nie nabywa prawa do zamieszkiwania dziecko osoby, której przyznano pobyt w mieszkaniu.

II. Cele i zadania mieszkania usamodzielnienia.

1. Mieszkania usamodzielnienia mają na celu:

- a) zabezpieczenie okresowego schronienia osobom usamodzielnianym z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- b) umożliwienie realizacji pracy socjalnej i programów usamodzielnienia dla osób usamodzielnianych z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- c) ułatwienie praktycznej realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia z zakresu umiejętności społecznych.

2. Realizacja programu usamodzielnienia dla użytkowników mieszkań polega w szczególności na:

- a) rozwijaniu umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego i gospodarowania budżetem domowym,
- b) rozwijaniu umiejętności interpersonalnych i współżycia społecznego,
- c) nabywaniu umiejętności załatwiania spraw urzędowych,
- d) kształtowaniu właściwego stosunku do obowiązków,
- e) pomocy w uzyskaniu mieszkania, pracy oraz pomocy w zagospodarowaniu środków na usamodzielnienie.

III. Zasady przyjmowania do mieszkań.

1. Warunkiem przyznania pobytu w mieszkaniu jest realizacja indywidualnego programu usamodzielnienia i rekomendacja **Powiatowy Zespół Usamodzielnienia Wychowanka**.

2. Prawo do pobytu w mieszkaniu mają osoby usamodzielniane, które otrzymały skierowanie w drodze decyzji administracyjnej.

3. Podstawą skierowania do mieszkania jest umowa zawarta między osobą usamodzielnianą a PCPR.

4. Do mieszkania może być skierowana osoba usamodzielnienia z rodziny zastępczej lub placówki, która:

- a) ukończyła 18 lat i uczy się,
- b) zamierza osiedlić się na terenie powiatu z zamiarem stałego pobytu,
- c) uzyskała pozytywną opinię placówki opiekuńczo-wychowawczej i opiekuna usamodzielnienia lub koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej,
- d) znajduje się w trudnej sytuacji mieszkaniowej i dochodowej,
- e) zawarła stosowną umowę.

5. Użytkownik traci prawo do zamieszkiwania w mieszkaniu na skutek:

- a) upływu terminu jaki został ustalony w decyzji administracyjnej,
- b) pozbawieniu tego prawa na wniosek opiekuna z powodu:
 - nie przestrzegania regulaminu użytkownika mieszkania,
 - nie realizowania indywidualnego programu usamodzielnienia.

IV. Prawa i obowiązki użytkownika mieszkania.

1. Użytkownik mieszkania **ma prawo** do:

- a) korzystania z pokoju oraz pomieszczeń wspólnych,
- b) decydowania w sprawach dotyczących własnej osoby,
- c) przyjmowania odwiedzin krewnych i znajomych w dozwolonych godzinach,
- d) okresowego przebywania poza mieszkaniem, po uprzednim zawiadomieniu opiekuna usamodzielnienia i **opiekuna mieszkania.**
- e) swobodnego spędzania czasu wolnego,
- f) pomocy pracownika socjalnego (opiekunów-trenerów i specjalistów) w realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego, gospodarowania własnymi zasobami pieniężnymi, nabywaniu umiejętności społecznych i w innych sprawach związanych z funkcjonowaniem mieszkańca w mieszkaniu i środowisku.

2. Użytkownik mieszkania ma obowiązek:

- a) aktywnego uczestnictwa w realizacji programu usamodzielnienia,
- b) przestrzegania zasad kultury współżycia,
- c) poszanowania przedmiotów i pomieszczeń wspólnie użytkowanych,
- d) racjonalnego korzystania z energii elektrycznej, gazu i wody,
- e) uczestnictwa w pracach porządkowych związanych z utrzymywaniem czystości w mieszkaniu,
- f) przestrzegania zasad pobytu w mieszkaniu określonych w umowie,
- g) zgłaszania długotrwałej nieobecności opiekunowi usamodzielnienia i opiekunowi mieszkania.
- h) wszelkie usterki instalacji oraz powstałe w mieszkaniu szkody należy niezwłocznie zgłaszać do opiekuna mieszkania,
- i) w przypadku stwierdzenia umyślnej dewastacji i zniszczeń lub braku odpowiedniej dbałości o mienie, osoba odpowiedzialna za powstałe szkody jest zobowiązana do dokonania napraw na własny koszt,
- j) wyrządzone szkody o dużej wartości niezależnie od roszczeń cywilno- prawnych skutkować będą odpowiedzialnością karną.

V. Organizacja wewnętrzna.

1. Nadzór nad prawidłowością korzystania przez użytkowników z mieszkania sprawuje opiekun mieszkania.

2. Zakres działania PCPR obejmuje w szczególności:

- a) sprawowanie opieki nad osobami usamodzielnianymi,
- b) współpraca i koordynacja programów usamodzielnienia realizowanych przez użytkowników mieszkania,
- c) przekazywanie osobom usamodzielnianym podstawowych wiadomości i umiejętności

niezbędnych do samodzielnego życia,

d) współpraca z rodziną lub opiekunami usamodzielnianych,

e) pracę socjalną mającą na celu określenia i zabezpieczenia potrzeb osoby usamodzielnianej w środowisku,

f) nadzór nad wykonywaniem przez użytkowników mieszkań chronionych prac porządkowych,

g) kontrolę zużycia energii elektrycznej, gazu i wody.

VI. Postanowienia końcowe.

1. Regulamin wewnętrzny funkcjonowania mieszkania ustali Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

c) Uregulowanie zamieszkania w mieszkaniu usamodzielnienia.

Uzasadnienie:

Każdy z wychowanków otrzyma decyzję administracyjną starosty o przyznaniu świadczenia niepieniężnego (w postaci pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych), zawiera umowę najmu, czyli posiada dokument na pobyt w mieszkaniu dla usamodzielnianych wychowanków w celu usankcjonowania swojego statusu.

Dokument (przykład):

1. Umowa na pobyt w mieszkaniu dla usamodzielnianych (wzór nr 5).

Umowa na pobyt w mieszkaniu dla usamodzielnianych wychowanków.

zawarta w dniu w

poędzy:.....

....., zwanym dalej **Prowadzącym**,

którego reprezentuje: **Pan/Pani** - **Dyrektor**

a

Panem/Panią – zwanym/ą dalej **Mieszkańcem**,

o następującej treści:

§ 1

1. Prowadzący przekazuje Mieszkańcowi do używania miejsce w lokalu przy ul. w, stanowiący mieszkanie dla usamodzielnianych wyposażone w meble, sprzęt gospodarstwa domowego oraz inne niezbędne urządzenia i wyposażenie zgodnie ze spisem znajdującym się w mieszkaniu.
2. Podstawą przekazania do używania przedmiotowego lokalu jest protokół zdawczo-odbiorczy.

§ 2

Podczas pobytu w mieszkaniu Prowadzący umożliwia Mieszkańcowi korzystanie ze wsparcia udzielanego przez opiekuna odpowiedzialnego za mieszkanie.

§ 3

1. Po upływie terminu, na jaki został przyznany pobyt w mieszkaniu Mieszkaniec zobowiązuje się opuścić mieszkanie.
2. Mieszkaniec oświadcza, że jest mu wiadome, iż z tytułu niniejszej umowy Mieszkańcowi nie przysługuje mu ochrona wynikająca z ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

§ 4

1. Mieszkaniec zobowiązuje się do korzystania z pomieszczeń i wyposażenia mieszkania zgodnie z jego przeznaczeniem.
2. Wszelkie zmiany i ulepszenia dokonywane w mieszkaniu i jego wyposażeniu, przechowywanie własnych mebli i sprzętów wymagają zgody Prowadzącego wyrażonej na piśmie.

§ 5

Mieszkaniec zobowiązuje się do:

1) przestrzegania zasad pobytu w mieszkaniu dla usamodzielnianych określonych w **Regulamin przyznania i organizacji pobytu w mieszkaniu usamodzielnienia (regulamin mieszkania)**

- 1) współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, a w szczególności czynnego udziału w działaniach mających na celu integrację społeczną, edukacyjną i zawodową,
- 2) podejmowania innych działań, mających na celu integrację ze środowiskiem, a wynikających z indywidualnej sytuacji życiowej,
- 3) informowania Prowadzącego, za pośrednictwem pracownika socjalnego lub asystenta rodziny odpowiedzialnego za funkcjonowanie mieszkania, o każdej zmianie sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej,
- 4) umożliwienia opiekunowi odpowiedzialnemu za funkcjonowanie mieszkania, wstępu do mieszkania o każdej porze, w tym nocnej.

§ 6

Mieszkaniec ponosi częściowe koszty utrzymania mieszkania w wysokości i na warunkach określonych w odrębnej decyzji administracyjnej.

§ 7

1. Umowa została zawarta na czas określony od do
2. Okres trwania niniejszej umowy może zostać przedłużony w drodze aneksu do umowy, na czas wynikający z decyzji administracyjnej o przyznaniu pobytu na następny okres.

§ 8

W przypadku nieprzestrzegania Regulaminu przyznania i organizacji pobytu w mieszkaniu usamodzielnienia (regulaminu mieszkania) wychowanek zostaje skierowany do placówki opiekuńczo – wychowawczej lub usamodzielniony.

§ 9

1. Strony mogą niniejszą umowę rozwiązać w każdym czasie na mocy porozumienia stron.
2. Umowa niniejsza traci moc z datą uprawomocnienia się decyzji administracyjnej uchylającej pobyt w mieszkaniu dla usamodzielnianych.

§ 10

W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową oraz spornych mają zastosowanie przepisy ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

§ 11

Wszelkie zmiany treści niniejszej umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.

§ 12

Umowę sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

Mieszkaniec

Prowadzący

2. Treści decyzji administracyjnych przygotuje radca prawny PCPR.

d) Wskazanie Opiekuna Mieszkania Usamodzielnienia.

Uzasadnienie:

Funkcję opiekuna mieszkania usamodzielnienia najczęściej pełni pracownik socjalny lub mentor usamodzielnienia zatrudniony przy danej jednostce opiekuńczej. Jego rola jest nieodzowna w procesie usamodzielnienia wychowanków korzystających z mieszkania usamodzielnienia.

Dokument (przykład):

Zakres obowiązków (wzór nr 6).

Zakres obowiązków opiekuna mieszkania usamodzielnienia.

Do obowiązków opiekuna mieszkania usamodzielnienia należy:

- 1) sprawowanie opieki nad właściwym korzystaniem z mieszkania przez jego użytkowników, w tym kontrola nad respektowaniem regulaminu wewnętrznego funkcjonowania mieszkania, zachowania porządku, przestrzegania ciszy nocnej oraz nieprzebywania nocą w mieszkaniu osób nieuprawnionych. W przypadku naruszenia zasad opiekun podejmuje rozmowy z wychowankiem celem zmiany jego zachowania, a w razie potrzeby angażuje opiekuna usamodzielnienia lub dyrektura placówki,
- 2) udzielanie pomocy i wskazywania sposobów załatwiania spraw związanych z użytkowaniem mieszkania usamodzielnienia, tj. wskazywanie sposobu rozwiązywania problemu związanych z użytkowaniem wyposażenia,
- 3) udzielanie pomocy i wskazywanie sposobów załatwiania bieżących spraw codziennych technicznych (np. drobne naprawy)

e) Zasady odpłatności wychowanków opuszczających rodzinną pieczę zastępczą.

Uzasadnienie:

Część wychowanków, która w wieku 18 lat zamieszkała w mieszkaniu usamodzielnienia przebywać tam będzie do 25 roku życia pobierając naukę i osiągając dochody. Młodzież ta przez dłuższy okres czasu może nie mieć zagwarantowanego, stałego miejsca zamieszkania. Wobec tego zasadne będzie zezwolenie na zamieszkanie w mieszkaniu usamodzielnienia i uczestniczenie w kosztach wynajmu mieszkania. Wtedy odpłatność za pobyt w mieszkaniu usamodzielnienia będzie miała charakter jak odpłatność za pobyt w mieszkaniu chronionym.

Dokument (przykład):

Uchwała Rady Powiatu ma na celu uregulować odpłatność za pobyt w mieszkaniu usamodzielnienia tych wychowanków, którzy opuścili rodzinną pieczę zastępczą, gdyż ich dalszy pobyt będzie traktowany na zasadzie pobytu jak w **mieszkaniu chronionym** (wzór nr 7).

Uchwała Nr
Rady Powiatu w
z dnia

w sprawie zasad odpłatności za pobyt w mieszkaniu usamodzielnienia wychowanków

opuszczających pieczę zastępczą .

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 z późn. zm.) , art. 19 pkt 11, art. 53 ust. 1 – 3 oraz art. 97 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.) Rada uchwala co następuje:

§ 1.

1. Pobyt w mieszkaniu jest odpłatny.
2. Miesięczną opłatę za pobyt w mieszkaniu ustala się na poziomie
dochodu własnego danej osoby.
3. Nie ponoszą opłaty osoby, których dochód nie przekracza kryterium dochodowego ustalonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.
4. Opłatę, o której mowa w ust. 2 wnosi się do kasy Starostwa Powiatowego, do dnia 20 każdego miesiąca.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

.....

f) Model „Mieszkanie dla Feniksa” – uzasadnienie innowacyjności rozwiązania.

Doświadczenia w pracy socjalnej wskazują, że w wielu powiatach proces usamodzielnienia ma charakter wybitnie formalny i polega na współpracy wychowanka z pracownikiem socjalnym w celu wyegzekwowania i wypłacenia należnych świadczeń pieniężnych.

Następnym krokiem jest powrót do domu rodzinnego, z którego sąd na czas określony skierował wychowanka do pieczy zastępczej z uwagi na zagrożenie dla jego rozwoju.

Mieszkanie usamodzielnienia ma być miejscem nauki i doświadczania wchodzenia w dorosłe życie. Choć ma charakter formalny, sformalizowanie pobytu zostało ograniczone do niezbędnego minimum. Główny akcent w mieszkaniu kładzie się na prowadzenie procesu usamodzielnienia, w oparciu o specjalnie dobrane formy, który pomogą wychowankowi odtworzyć te naturalne cechy osobowości, które zostały utracone, zatarte lub nigdy nie uruchomione zarówno w domu rodzinnym jak i podczas pobytu w rodzinie zastępczej czy placówce opiekuńczo – wychowawczej.

Uczestnicząc w Modelu, młody człowiek maksymalnie na okres siedmiu lat uzyskuje konkretną pomoc **w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych**, która w przepisie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest zadaniem mało skonkretyzowanym. Powstaje pytanie do kogo należy obowiązek skonkretyzowania tej pomocy i według jakich procedur. Świadczenia finansowe należne wychowankowi zostały w ustawie uszczegółowione. Pomoc **w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych** jak i pomoc **w uzyskaniu zatrudnienia**, już nie. Podjęcie każdego działania w celu zorganizowania **odpowiednich warunków mieszkaniowych** będzie miało zawsze charakter innowacji, gdyż w wielu powiatach pomoc ta ma w zasadzie symboliczny charakter i sprowadza się do skierowania pisemnego wystąpienia udzielenia pomocy przez gminę. A przecież to do zadań własnych powiatu należy organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą, przez wspieranie procesu usamodzielnienia. Nasz model „**Mieszkanie dla Feniksa**” to innowacyjne w swojej formie, łatwo dostępne rozwiązanie pomocy dla wychowanków, które w aktualnej sytuacji dużej podaży mieszkań na rynku wtórnym stanowi proste i w miarę tanie narzędzie również pomocy dla starostów w rozwiązywaniu ważnego problemu społecznego. Model ma na celu uświadomić organizatorom pieczy zastępczej i samorządowcom jak łatwo można zmarnować wieloletnie, społeczne i finansowe nakładyłożone na wychowanka, kiedy w systemie pomocy nie zadbamy o organizację ostatniego etapu: warunków mieszkaniowych i zatrudnienia. A przecież nie każda gmina ma wolne zasoby lokalowe z przeznaczeniem ich pod potrzeby przyszłych wychowanków pieczy zastępczej i nie każdy przedsiębiorca z założenia jest przyszłym pracodawcą wychowanka. **Model „Mieszkanie dla Feniksa”**,

którego centralnym elementem jest właśnie **mieszkanie usamodzielnienia**, łączy w sobie obecność i wzajemną współpracę wielości rozwiązań innowacyjnych powstałych w ramach realizacji projektu, wspierając realnie wychowanka – mieszkańca w procesie kompletnego przygotowania do samodzielności.

VI. Mieszkanie docelowe usamodzielnionego wychowanka

a) „Feniksa na swoim” – mieszkanie docelowe.

Jest to rozwiązanie alternatywne adresowane do wychowanków zaawansowanych w procesie usamodzielnienia, gdzie dominującym elementem jest zrealizowana przez instytucje rynku pracy pomoc w podjęciu zatrudnienia. Idea ta polega na stworzeniu w oparciu o przepisy ustawy z dnia 26 października 1995r. **o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego** modelu docelowego i pełnego rozwiązania problemu mieszkaniowego wychowanka pieczy zastępczej. Jego istota polega na udziale samorządu powiatowego w partycypowaniu w kosztach wybudowania mieszkania w ramach budownictwa mieszkaniowego TBS. Jest to rozwiązanie spełniające potrzeby powiatu właściwego ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej. Ten model wymaga od Starosty dobrych informacji o prognozach osiedlenia się na terenie jego powiatu tych wychowanków, którzy w ostatnich latach byli kierowani do pieczy zastępczej. Program skierowany jest do placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych. **Beneficjentami Programu są usamodzielnieni wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych.**

W modelu tym mocny akcent należy postawić na powiązanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie z przyszłym mieszkaniem i przeznaczenie tych środków finansowych Starosty na polepszenie warunków mieszkaniowych a także stworzenie warunków do działalności zarobkowej, w tym podniesienie kwalifikacji zawodowych.

W celu jego realizacji proponujemy następujący (ogólny) schemat postępowania (tabela nr 1).

Tabela nr 1.

L.p.	Opis działania	Narzędzie realizacji.
1.	Utworzenie na poziomie powiatu „Funduszu Mieszkaniowego Wychowanka” gromadzącego środki finansowe będące podstawą partycypacji powiatu w kosztach budowy mieszkania.	Uchwała budżetowa Rady Powiatu.
2.	Nawiązanie współpracy z TBS	Umowa.
3.	Finansowanie społecznego budownictwa mieszkaniowego odbywa się zgodnie z Ustawą z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego w ten sposób, że do 70 % kwalifikowanych kosztów budowy finansowane jest z kredytu pochodzącego ze środków Krajowego Funduszu Mieszkaniowego, natomiast pozostałe 30% środków pochodzi z partycypacji. Partycypant czyli powiat w zamian za uczestniczenie w kosztach budowy Lokalu, nabywa prawo do zawarcia umowy najmu Lokalu.	Umowa z bankiem.

4.	Powiat, działając w celu podnajmowania lokali mieszkalnych osobom fizycznym, może zawierać z towarzystwem umowy w sprawie partycypacji w kosztach budowy lokali mieszkalnych, których będzie najemcą.	Umowa.
5.	Towarzystwo może wynająć lokal mieszkalny powiatowi w celu: 1) podnajmowania tego lokalu osobie fizycznej lub 2) prowadzenia w nim mieszkania chronionego, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej, lub 3) ulokowania w nim placówki opiekuńczo-wychowawczej dla nie więcej niż czternaściora dzieci.	Umowa najmu.
6.	Beneficjanci programu – wychowankowie placówki muszą spełniać kryteria wynikające z Ustawy, tj.: nie mogą posiadać tytułu prawnego do innego lokalu mieszkalnego w tej samej miejscowości,	Ustawa.
7.	Dochód gospodarstwa domowego wychowanka w dniu zawarcia umowy najmu, nie może przekraczać 1, 3 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w województwie: a) o 20 % w jednoosobowym gospodarstwie domowym, b) o 80 % w dwuosobowym gospodarstwie domowym, c) o dalsze 40 % na każdą dodatkową osobę w gospodarstwie domowym o większej liczbie osób.	Kryteria ustawowe.
8.	Wychowankowie ubiegające się o najem mieszkania, powinni posiadać dochody pozwalające na regularne opłacanie czynszu i innych zobowiązań z tytułu najmu, a w przypadku zbyt niskich dochodów są zobowiązane dołączyć poręczenie innych osób (art. rodziców).	Regulamin .
9.	Powiat po dokonaniu kwalifikacji wniosków od wychowanków zgodnie z kryteriami i trybem wynajmu mieszkań, zawiadamia wychowanków o terminie podpisania umów najmu.	Protokół kwalifikacji.
10.	Zawarcie umów najmu.	Umowa najmu.

Źródło: opracowanie własne.

b) „Przyjazna gmina” – mieszkanie docelowe socjalne.

Jest to rozwiązanie typowo pomocowe o charakterze pasywnym. Za jego pomocą można wspierać każdego wychowanka w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych,

w szczególności poprzez **ulatwienie uzyskania mieszkania socjalnego** z zasobów mieszkaniowych gminy. Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: gospodarki nieruchomościami, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, gminnego budownictwa mieszkaniowego.

Powiązanie tych zadań wyraźnie wskazuje, że mieszkańiec danej gminy oczekuje od jej władzy działań na rzecz rozwiązywania problemów mieszkaniowych. Z tego też powodu gmina winna dysponować własnymi zasobami mieszkaniowymi umożliwiającymi rozwiązywanie potrzeb jej mieszkańców. Mówiąc o mieszkaniowym zasobie gminy – należy przez to rozumieć lokale stanowiące własność gminy albo gminnych osób prawnych lub spółek handlowych utworzonych z udziałem gminy, z wyjątkiem towarzystw budownictwa społecznego, a także lokale pozostające w posiadaniu samoistnym tych podmiotów.

Tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej należy do zadań własnych gminy. Gmina, na zasadach i w wypadkach przewidzianych w ustawie, zapewnia lokale socjalne i lokale zamienne, a także zaspokaja potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach.

Lokal socjalny to lokal nadający się do zamieszkania ze względu na wyposażenie i stan techniczny, którego powierzchnia pokoi przypadająca na członka gospodarstwa domowego najemcy nie może być mniejsza niż 5 m², a w wypadku jednoosobowego gospodarstwa domowego 10 m², przy czym lokal ten może być o obniżonym standardzie.

Gmina wykonuje zadania wykorzystując mieszkaniowy zasób gminy lub w inny sposób. Gminy mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa na w/w zadania. Umowa o odpłatne używanie lokalu wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu gminy lub innych jednostek samorządu terytorialnego, z wyjątkiem lokalu socjalnego lub lokalu związanego ze stosunkiem pracy, może być zawarta wyłącznie na czas nieoznaczony, chyba że zawarcia umowy na czas oznaczony żąda lokator.

Na przykład miasto **Kraśnik podjęło starania o pozyskanie wsparcia finansowego na budowę budynku socjalnego przy ul. Prusa. W tym celu we wrześniu 2012 roku złożono odpowiedni wniosek w Banku Gospodarstwa Krajowego.**

Aktualnie miasto dysponuje 75 lokalami socjalnymi. Większość z nich jest zasiedlona, a blisko 60 kolejnych rodzin czeka na swoje przydziały. To pokazuje jak pilną potrzebą – ważną ze względów społecznych, ale również z punktu widzenia budżetu miasta – jest budowa nowych mieszkań socjalnych.

Wniosek złożony w BGK zakłada powstanie budynku socjalnego na ul. Prusa 7, tuż obok już istniejących tam mieszkań tego typu. Budowa ma rozpocząć się w kwietniu 2013r., a zakończyć w listopadzie 2014 r. Całkowity koszt przedsięwzięcia to 2. 010. 458,58 zł brutto. Dofinansowanie banku możliwe będzie w granicach 30% tej kwoty.

Dzięki realizacji inwestycji miasto prawdopodobnie pozyska 16 dodatkowych lokali socjalnych dla potrzebujących. Obecnie samorząd dysponuje mieszkaniami socjalnymi przy ul. Prusa, Armii Krajowej, Młyńskiej, Kolejowej i Sikorskiego. Przykładowy sposób postępowanie przedstawia tabela nr 2.

Tabela nr 2.

L.p.	Opis działania	Narzędzie realizacji.
1.	Deklaracja gminy zabezpieczenia mieszkania socjalnego dla wychowanka.	Uchwała Rady Gminy.
2.	Kwalifikacja osób do przydziału mieszkania socjalnego.	Wniosek.
3.	Przekazanie mieszkania.	Przydział.
4.	Pomoc w formie pieniężnej lub rzeczowej, w celu ekonomicznego usamodzielnienia.	Art.43 ustawy o pomocy społecznej. Uchwała Rady Gminy.

Źródło: opracowanie własne.

c) „Własne lokum ” – mieszkanie docelowe.

Kolejnym rozwiązaniem proponowanym w ramach kontynuacji realizacji idei projektu jest inicjatywa powołanie Fundacji w celu realizacji specjalnego projektu mieszkaniowego pod nazwą „Własne lokum ”. Celem projektu będzie umożliwienie wynajęcia mieszkania wychowankom z niezamożnych rodzin, pochodzącym głównie z terenów wiejskich. Wynajęcie mieszkań będzie możliwe dzięki dofinansowaniu wkładów partycypacyjnych w TBS ze środków pozyskanych przez fundację. Fundacje mogą założyć osoby fizyczne, przyjaciele placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych. Uzyskane w ten sposób mieszkania umożliwią beneficjentom projektu podjęcie zatrudnienia i prowadzenie aktywnego, samodzielnego życia. Dodatkową motywacją do podejmowania zatrudnienia przez te osoby będzie konieczność utrzymania mieszkania, które otrzymały dzięki wsparciu fundacji.

Przeciętna kwota wkładu na jedno mieszkanie w TBS wynosi około 120.000,00 zł. Przykładowo osoby ubiegające się o dofinansowanie ze środków fundacji, zobowiązuje się do wpłaty na konto fundacji co najmniej 10% wartości wkładu. W ten sposób fundacja gromadzi własne środki. Projekt wspiera Starostwo Powiatowe. Zadaniem fundacji będzie też organizowanie akcji promocyjnej nagłaśniającej mieszkaniowy problem wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych. Przykładowy sposób postępowanie przedstawia tabela nr 3.

Tabela nr 3.

L.p.	Opis działania	Narzędzia realizacji.
1.	Ustanowienie fundatorów i celu fundacji.	Oświadczenie woli.
2.	Ustanowienie Fundacji.	Statut.
3.	Rejestracja.	Wpis do KRS.
4.	Prowadzenie działalności.	Realizacja celu fundacji.

Źródło: opracowanie własne.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

VII. Przykład etapów realizacji Modelu.

Realizacja Modelu może być oparta na wielu etapach. Ich wielość zależy od warunków jakie postawimy sobie przed Modelem. Prezentowane poniżej etapy mają charakter uniwersalny. Ich zastosowanie w każdym przypadku będzie uzasadnione.

1. Diagnoza potrzeb,
2. Budowa modelu z uwzględnieniem zasobów mieszkaniowych posiadanych przez dany powiat,
3. Wprowadzenie problemu do dokumentu programowego pieczy zastępczej,
4. Akceptacja rady powiatu dla realizacji modelu,
5. Wydanie aktów wykonawczych określających zakres uregulowań i wskazanie osób odpowiedzialnych,
6. Opracowanie procedur pozyskania mieszkania w ramach realizowanego modelu,
7. Zagospodarowanie mieszkania. Mieszkanie usamodzielnienia jest produktem ale i narzędziem realizacji modelu,
8. Uruchomienie funkcjonowania mieszkania,
9. Nabór wychowanków,
10. Realizacja programu usamodzielnienia,
11. Monitoring funkcjonowania modelu.

Wykonanie wszystkich etapów stwarza gwarancję **poczucia koherencji** (spójności) modelu - dla jego autorów jak i dla najważniejszego podmiotu, dla którego model jest konstruowany, to jest dla wychowanka pieczy zastępczej. Chcemy aby uczestnictwo w procesie usamodzielnienia jaki będzie realizowany w mieszkaniu usamodzielnienia, skonstruowanego według założeń modelu dało wychowankowi:

- **poczucie zrozumiałości** – ten składnik poczucia koherencji występuje, gdy wychowanek spostrzega napływające informacje jako uporządkowane, spójne i dające się zrozumieć,
- **poczucie zaradności** - ten składnik poczucia koherencji określa stopień, w jakim wychowanek postrzega dostępne mu zasoby jako wystarczające aby sprostać stawianym wymaganiom. Dzięki poczuciu zaradności, wychowanek nie czuje się bezradną ofiarą zdarzeń, lecz ma poczucie, że może sprostać wszelkim trudnościom

i niespodziankom życia. Ten składnik poczucia koherencji jest składnikiem poznawczo – instrumentalnym,

- **poczucie sensowności** - ten składnik poczucia koherencji określa na ile wychowanek czuje, że jego działanie ma sens, że warto wkładać wysiłek i zaangażowanie, aby sprostać wymaganiom problemu. Wychowanek, którego cechuje wysokie poczucie sensowności, chętnie podejmuje wyzwania, oraz wysiłek rozwiązywania problemów i radzenia sobie z nimi. Ten składnik poczucia koherencji jest motywacyjno-emocjonalny.

VIII. Wnioski

1. Realizacja **Modelu** będzie początkiem nowego spojrzenia praktyków pomocy społecznej na proces podniesienia efektywności realizacji jednego z kluczowych zadań w ramach szeroko rozumianej polityki wsparcia rodziny, realizowanej na poziomie samorządu powiatowego. Obszar ten stale potrzebuje weryfikacji efektywności i wydolności każdego systemu czy modelu. Dlatego istotna jest świadomość, że proces usamodzielnienia nie kończy się z chwilą opuszczenia mieszkania usamodzielnienia, czyli wyjścia z **Modelu**. Jego faktyczne zakończenie ma miejsce z chwilą rozpoczęcia samodzielnego wypełniania ról społecznych.

A to możliwe jest dopiero w wyniku posiadania ustabilizowanych warunków mieszkaniowych i materialnych. Patrząc więc na **Model** należy mieć na uwadze jego początkowy charakter, którego istnienie i wdrożenie w praktyce powiatu rozpoczyna cykl rozwiązań o charakterze docelowym.

2. Przy opracowywaniu **Modelu** zespół ekspercki wziął pod uwagę odmiennność obowiązujących rozwiązań prawnych dla wychowanków placówki opiekuńczo – wychowawczej (instytucjonalnej pieczy zastępczej) i rodziny zastępczej (rodzinnej pieczy zastępczej). Rozwiązania te w sposób formalny ograniczały zakres niniejszego opracowania. W świetle tych ograniczeń i dla dobra realizacji **Modelu** nasuwa się wniosek o konieczności zaproponowania w Polsce rozwiązań systemowych, które już z założenia, z chwilą umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej stworzą możliwość gromadzenia środków finansowych na uruchomienie ich w chwili rozpoczęcia realizacji zadania ***udzielenia pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.***

3. Zespół ekspercki proponuje samorządom gminnym i powiatowym dokonanie oceny możliwości wdrożenia poniższych rozwiązań, traktując je jako kontynuację systemu wsparcia wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych w procesie usamodzielnienia - zarówno dla uczestników modelu jak i dla tych, których proces usamodzielnienia przebiega poza oddziaływaniami uruchomionymi w ramach wdrażania projektu.

IX. Wyjaśnienie użytych terminów.

1. **Mentor usamodzielnienia** – osoba, która będzie miała pod opieką maksymalnie 3 wychowanków w mieszkaniu usamodzielnienia. Mogą nimi być: asystenci rodziny, pracownicy socjalni lub koordynatorzy pieczy zastępczej według nowych przepisów. Mentorzy usamodzielnienia będą sprawować pieczę nad wychowankami i obserwować jak sobie radzą wychowankowie w różnych sytuacjach życiowych.
2. **Indywidualny program usamodzielnienia** – dokument sporządzany w celu określenia sposobu pomocy dla wychowanka i postępowania w procesie usamodzielnienia.
3. **Opiekun biznesowy** – osoba z kręgu przedsiębiorców, która w porozumieniu z PUP odpowiada za dokształcanie pod konkretne potrzeby oraz za organizację staży, miejsc pracy.
4. **Mieszkanie usamodzielnienia** – to miejsce będące częścią placówki opiekuńczo – wychowawczej i rodzaj rozwiązania o charakterze wychowawczym, gdzie w warunkach nie instytucjonalnych wychowanek jest przygotowywany do samodzielnego życia poprzez organizowanie warunków służących zdobyciu praktycznych umiejętności życiowych.
6. **Zespół interdyscyplinarny** – składa się z 12 osób. Będzie odbywał swoje posiedzenia minimum 2 razy w miesiącu. Z każdego posiedzenia zespół sporządzi raport. Zespół na podstawie przyjętego do realizacji IPU i wniosków przekazywanych przez „mentora usamodzielnienia” analizował będzie sytuację każdego wychowanka.
7. **Opiekun mieszkania usamodzielnienia** – osoba inna jak mentor, pracownik placówki opiekuńczo-wychowawczej. Zakres obowiązków o charakterze administracyjnym.
8. **Klubu pomocy koleżeńskiej „PRACA”** – miejsce organizacji spotkań opiekuna biznesowego z wychowankami, podczas których mają być rozpatrywane formy pomocy w wyborze kierunku dokształcania, przygotowania zawodowego.

Nadzorują proces podejmowania zatrudnienia. W klubie jest doradca zawodowy i pośrednik pracy z PUP. Nadzorują proces podejmowania zatrudnienia.

9. Centrum Rozwoju Osobistego - oferuje usługi psychologa i prawnika (szkolenie z zakresu walki z agresją, warsztaty motywacyjne) oraz za prowadzenie i organizację Koleżeńskich Klubów Wsparcia (jako metoda pracy z osobami w trudnej sytuacji zawodowej świadczona przez osoby, którym się powiódł proces usamodzielnienia).

X. Przepisy prawa funkcjonujące w obszarze tematycznym opracowania.

- 1) Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. **o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej** (Dz.U. Nr 149 poz. 887 z późn. zm.),
- 2) Ustawa z dnia 12 marca 2004r. **o pomocy społecznej** (tekst jednolity Dz.U. z 2009r. Nr 175 poz.1362 z późn. zm.)
- 3) Ustawa z dnia 26 października 1995r. **o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego** (tekst jednolity Dz.U. z 2000r. Nr 98, poz.1070 z późn. zm.),
- 4) Ustawa z dnia 8 września 2006r. **o finansowym wsparciu rodzin i innych osób w nabywaniu własnego mieszkania** (tekst jednolity Dz.U. z 2012r., poz.90),
- 5) Ustawa z dnia 15 grudnia 2000r. **o spółdzielniach mieszkaniowych** (tekst jednolity Dz.U. z 2003r. Nr 119, poz.1116 z późn. zm.),
- 6) Ustawa z dnia 8 grudnia 2006r. **o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych** (Dz. U. Nr 251, poz. 1844 z późn. zm.),
- 7) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2009r. **w sprawie finansowego wsparcia na tworzenie lokali socjalnych, mieszkań chronionych lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy niestanowiących lokali socjalnych** (Dz.U. Nr 120, poz. 1001 z późn. zm.),
- 8) Ustawa z dnia 21 czerwca 2001r. **o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego** (tekst jednolity Dz.U. z 2005r. , Nr 31, poz.266 z późn. zm.),

9) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011r. **w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej** (Dz.U. nr 292, poz.1720),

10) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 marca 2012r. **w sprawie mieszkań chronionych** (Dz.U. z 2012 r., poz.305),

11) Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. **o samorządzie powiatowym** (tekst jedn. Dz.U. z 2001r. Nr 142, poz.1592 z późn. zm.),

12) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. **o finansach publicznych** (Dz.U. Nr 157, poz. 1240 z późn. zm.).

XI. Załączniki.

Do niniejszego opracowania zostaje dołączony schemat Nr 1 „Ilustracja graficzna procesu realizacji modelu „Mieszkanie dla Feniksa”.

Schemat nr 1.

